

УДК 881.162.1(477.4)

Володимир ЄРШОВ
Житомирський державний університет
імені Івана Франка

КАНОН АВТОРІВ І ТЕКСТІВ ПОЛЬСЬКОМОВНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПРАВОБЕРЕЖЖЯ ДОБИ РОМАНТИЗМУ

У статті на основі біографічного та культурно-історичного методів запропоновано принципи таксономічної організації польськомовної української літератури Правобережжя доби романтизму.

Ключові слова: доба романтизму, українська польськомовна література Правобережної України, канон авторів та текстів.

In the article there are offered principles of taxonomical organization of polish Ukrainian literature of Pravoberezhzhyia (the right sight of Dnieper River) of romanticism epoch which are made on the basis of biographic and cultural and historical methods.

Key words: Romanticism, Ukrainian-Polish literature of Pravoberezhzhyia (the right sight of Dnieper River) of Ukraine, canon of authors and texts.

W artykule na podstawie metody biograficznej i historyczno-kulturalnej zaproponowano zasady systematyki taksonomicznej dla polskojęzycznej literatury ukraińskiej okresu romantyzmu.

Słowa kluczowe: okres romantyzmu, polskojęzyczna literatura ukraińska Ukrainy Prawobrzeżnej, kanon autorów i tekstów.

Проблема національної приналежності польськомовної літератури, що функціонувала на Правобережжі у першій половині XIX ст., попри свою архиважливу актуальність та майже столітній дискурс, й до сьогодні лежить у лімінальному просторі двох потужних культур – польської та української, яка в українському літературознавстві часто позначається компромісним евфемізмом «пограниччя» чи «порубіжжя». Ця прихлива гра слів відображає змінну семантику та, відповідно, «ситуативне» вирішення її атрибуції у досить-таки «розмитому» просторі з невизначеними кордонами, національною презентацією та культурною приналежністю. Порівнюючи її з польським терміном «Креси», який однозначно визначає її як власне польську й тільки польську, зауважимо, що українське «пограниччя» чи «порубіжжя» репрезентують семантичну амбівалентність, що розміщує її у віртуальній площині «між або поміж чогось» позбавляючи її права на культурну ідентичність.

Перші спроби виокремлення польськомовної літератури як власне української сягають початку минулого століття і належать велетням літературознавчої думки, серед яких І. Франко, В. Гнатюк, С. Єфремов, М. Зеров, Дм. Чижевський. Вона також потужно рефлексована сучасною філологічною думкою, представленою літературознавчим бондом української полоністики – О. Астаф'євим, Р. Кирчівим, Н. Поплавською, Р. Радишевським, Л. Ромашенко, Р. Пилипчуком, В. Шевчуком. Бурх-

лива дискусія, що виникла під час проведення кафедру полоністики КНУ ім. Т. Шевченка міжнародної конференції «„Польсько-український бюлетень”: європейська традиція діалогу культур» (22–24 вересня 2010 р.), показала та загострила непересічну актуальність дискурсу.

Найближче підійшов до вирішення цієї проблеми глибокий знавець і дослідник українсько-польських зв'язків Є. Нахлік, який у циклі статей і виступів, що склали корпус ґрунтового збірника «Творчість Юліуша Словацького й Україна. Проблеми українсько-польської літературної компаративістики» [4], спираючись на здобутки попередників, спробував позначити домінанти методологічного підходу, одночасно локалізував приналежність низки польськомовних письменників до надбань власне української літератури, серед яких, наприклад, творчість Л. Венглинського, Д. Бонковського, Гр. Відорта, К. А. Гейнча, П. Костецького, Т. Падури, Я. Позняка, С. Осташевського, М. Попеля, П. Свенціцького, К. Ценглевича, А. Шашкевича та інших номінованих з «уточнюючим коментарем».

На думку Є. Нахліка, «Найістотнішим критерієм віднесення іншомовних творів до української літератури є висвітлення зображуваного в них під кутом зору української національної свідомості» [4, 258]. Вчений також зазначає, що «Для вирішення проблеми належності творів того чи іншого польського автора до української літератури треба враховувати, чи ці твори впливали з

органічної потреби душі писати українською мовою, чи вони з'явилися лише принагідно й були тільки засобом польської пропаганди» [4, 270].

Думка, безперечно, слухна. Але, як мені здається, має дещо загострений естетично-соціологізований суб'єктивний характер, що у перспективі дозволяє її ситуативно інтерпретувати в залежності від ідеологічно-політичної ситуації чи кон'юнктури. Відверто кажучи, якби «органічну потребу» визначав тільки Є. Нахлік, то його знання та бачення глибини проблеми не викликали б жодного сумніву. Однак враховуючи той факт, що таким визначенням користуватимуться сотні політиків, діячів «від культури» і «від освіти» та світогляд яких залежатиме лише від пріоритетних ідеологій, то наперед вбачаю в ньому онтологічний варіатив. Крім цього, враховуючи контраверсійність творчості будь-якого світового митця слова, у тому числі й українського чи польського, не уявляю, як саме в такому разі виокремлювати «органічні потреби душі», яким камертоном визначати «кут зору української національної свідомості», якою віньеткою виявляти, що була це «потреба» чи тільки «засіб».

З огляду на це, маємо визнати, що настав час відмовитись від теоретично варіативного трактування оригінального й унікального явища, яким є польськомовна українська література, визначити та прийняти один найбільш «непохитний» та об'єктивний критерій, що не належатиме до категорії плінних чи змінних у часі, і який би знаходився поза всякими алтерними системами та диспозиціями. Іншими словами, треба обрати критерій, який би перебував поза ідеологією і позначав культурну систему в її полімовній і мультикультурній різнобарвності та, відповідно, рецепціях, що поглиблювало б функціональні відношення між усіма елементами всередині системи і повно репрезентувало б її в інших дислокаціях.

Таким критерієм, як мені здається, може стати наріжний камінь біографічного та культурно-історичного методів – концепт просторово-часового факту, в його дещо утилітарному сприйнятті: себто місце проживання та приналежність *de jure* й *de facto* до певного простору або території автохтонної культури, про що писав В. Дільтей: «Статус біографії всередині загальної історіографії відповідає статусу антропології всередині теоретичних наук про історично-суспільну дійсність» [3, 134]. Іншими словами, якщо письменник проживав на певній території у певний час, як повноправний її громадянин, то це й має атрибутувати його культурну, а в нашому випадку історико-літературну приналежність.

Упевнений також, що біографічний підхід у незалежності від ідеологічних доміант творчості має значно спростити визначення приналежності того чи іншого польськомовного письменника до української літератури, розширити не тільки канон української літератури, а й репертуар текстів та інтертекстуальних паралелей. Тому саме біографічні відомості й факти мають відігравати визначальну роль у визначенні приналежності до певної культури.

Уявлення про польськомовну літературу Правобережжя як придаток віртуального «пограниччя», чи то маргінес українського літературного контексту, склалося у радянські часи, а в новітній час практично залишилось без змін. Показово, що українська медієвістика легко й без втрат давно вирішила цю проблему, впевнено оперуючи поняттями польськомовна українська поезія, драматургія, проза, полемічно-публіцистична проза XVI–XVIII століть. Натомість українська полоністика XX ст. до цього часу використовує поняття «пограниччя», «порубіжжя», а іноді навіть «література польської діаспори».

Сьогодні сам термін польськомовна українська література, як і російськомовна українська література, чи-то болгарськомовна, ідишемовна, німецькомовна, угорськомовна, чеськомовна etc., не сприймається, так би мовити, «гладко», без застережень, контекстуальних уточнень, пояснень або навіть виправдань. Чи готове сьогодні вітчизняне літературознавство переконливо назвати Менделе Мойхер-Сфоріма ідишемовним українським письменником, В. Г. Короленка – російськомовним українським письменником, а Ю. І. Крашевського – польськомовним українським письменником? «Проблема потребує подальших досліджень», – підсумковий вердикт дискусії вересневої київської конференції. Але серед вагомих реплік на конференції неодноразово звучало: мовний чинник не є та й не може бути єдиним критерієм визначення приналежності письменника чи певного твору до певної літератури; постала гостра необхідність сформулювати філософську концепцію національної літератури як естетичної ідеї; сила та унікальність української літератури полягає в її мультикультурній, полімовній різноманітності.

Мультикультурну єдність ілюструє, наприклад, творчість Т. Бобровського, який, мешкаючи в Подільській губернії, народився, жив і помер в Україні, був учасником політичного, культурного й літературного життя Правобережжя і є польськомовним письменником української багатонаціональної літератури. Однак це не стосується

його племінника – Юзефа Теодора Конрада Коженювського (Джозефа Конрада), який хоча й був уродженцем України, але *de jure* й *de facto* пов'язав себе з Англією, ставши її громадянином. Алойзи Фелінський, проживаючи у селі Волосіві Житомирського повіту, майже двісті років тому пафосно виголосив: «Пишаюсь тим, що я – Волинянин». Залишилось лише додати, що народився А. Фелінський у Луцьку, жив у Володимир-Волинському, Клепачах, Воютині та Оссовому, що на Лучанщині, Кременці, де й помер. З Україною тісно пов'язані долі Е. М. Галлі, Г. Жевуського, Є. Івановського, З. Качковського, Ф. Ковальського, Я. Д. Охоцького, Я. Прусінського, Ст. Холоневського, Є. Фелінської, які були уродженцями України, де й знайшли свій останній притулок. Родове коріння Г. Олізара сягає XV століття й бере початок десь на заході Київщини. Поет переважну частину свого життя творив у Коростишеві. Ю. І. Крашевський прожив двадцять років на Волині, мав паспорт, виданий канцелярією волинського губернатора 8 липня 1847 р. [2, 16 зв.], що навіть на формальному рівні підтверджує його волинське громадянство й, відповідно, приналежність до української багатонаціональної культури. Приклади можна множити безкінечно. Але головним є факт, що всі названі письменники були повноправними громадянами українського простору. Спрямованість їх творчості різновекторна й різнохарактерна: від «органічної потреби» рефлектувати свій край до «засобів польської пропаганди» у своєму краї, й це, природно, так було, є і, сподіваємось, буде, бо саме такі рефлексії забезпечують плюралізм думок та розвиток креативного суспільства.

Концептуальною змістовністю регіональної таксономії є визначений та окреслений регіон, з демаркацією кордонів і часу. Належність польськомовного тексту до певного канону може походити як від місця його створення (регіону), так і від рецепцій у ньому місць, подій чи людей з визначеного регіону, незалежно від того, де відбувалася робота над текстом.

Польськомовна література України в контексті визначеного періоду – це, об'єктивно кажучи, польськомовна література власне Правобережжя та Галичини. Поодинокі її факти на Лівобережжі, Таврії чи Херсонщині не мають системного характеру і швидше є винятком, ніж поступальною закономірністю.

Правобережна польськомовна література, говоримо про неї як ближчу автору, – це передусім органічна складова української літературної таксономії, яка мала природну та поступову етапність розвитку. Це література польськомовного

українського народу, перші відомості про яку на теренах Правобережжя сягають XVI ст., що мав власнурозвинену літературну, культурну, освітню, управлінську, судочинну систему буття, зумовлену сукупністю етнокультурних відносин, традицій, уявлень, міфів, які були природно інтегровані в загальноукраїнський історико-культурний контекст. Таксономічну систему польськомовної літератури Правобережжя першої половини XIX ст. характеризують: територія компактного проживання населення, спільні літературні, культурні та національні традиції, субстанціональна духовна та аксіологічна тотожність, що робить її невід'ємною складовою саме українського простору й художньої літератури в тому числі. Таке бачення літературного процесу Правобережжя в добу романтизму знаходить підтвердження в аналогічному функціонуванні літературних категорій польськомовної літератури краю, проблемно-тематичній повторюваності, внутрішній змістовності, а також об'єктно-суб'єктній визначеності в часових і просторових рецепціях, що дає можливість говорити про системну єдність позначеної таксономії. Спільне громадянське життя польськомовного населення Правобережжя об'єднане субкультурними столітніми традиціями, єдиною адміністративно-управлінською системою, єдністю духовних запитів і рефлексій рідною мовою та власною літературою, що функціонувала на Волині, Київщині та Поділлі, мала рівноправні діалогічні стосунки як власне з польською, так й українською, російською, єврейською, німецькою, чеською та іншими літературами й культурами.

Польськомовна література Правобережжя доби романтизму була фактом складноструктурованого суспільства, яке знаходилося у центрі бінарної макроструктури: Польща – Росія або Захід – Схід, але завжди було периферійним для обох полюсів. Затиснута лещатами політичної та соціальної невизначеності, непомічена або забута, поступово самоорганізовуючись від епохи кременчан через період Волинсько-Литовської котерії й невдалих спроб організації періодичних літературних видань до єдиного дозволеного мистецько-громадського об'єднання «Товариства з видання польських книг за зниженими цінами» у Житомирі, яке було швидше своєрідною літературною спілкою, ніж комерційним підприємством, правобережна польськомовна література стала унікальним феноменом регіонального функціонування за дуже складних умов.

Правобережна польськомовна література доби романтизму репрезентує герменевтичну регіонально окреслену літературну підсистему

національної меншини в загальноукраїнській літературній таксономії, яка, в свою чергу, є самодостатньою таксономією по відношенню до її складових, що власне її організують, – польськомовні літератури Волині, Київщини та Поділля. Художня література названих регіонів також має бінарну якість, по-перше, як складова Правобережної та, по друге, як самодостатня по відношенню до її наповнюючих. Так, наприклад, таксономічна система польськомовної літератури Волині може класифікуватися за певними критеріями, наприклад, Кременецький та Житомирський періоди – за часовим принципом сегментування, західна і східна Волинь або губерньський центр і шляхетські резиденції – просторовим, коло Г. Жевуського й коло Ю. І. Крашевського – особистісно-лідерським, а також жанровими, проблемними, поетичними чи стильовими, крім цього – за гендерними, фаховими, соціальною значущістю, ідеологічними (політичними), клерикальними, освітянськими etc. умовами диференціювання. Крім цього, кожна макротаксономія щодо її складових може мати й має міграційні, перехідні, пограничні чи амбівалентні історико-літературні позиції.

Першим творцем правобережної таксономії був у тридцяті роки минулого століття відомий учений-полоніст Володимир Гнатюк, який у своїй дисертації «Нариси з історії польського романтизму: розвиток і занепад однієї романтичної течії» (1938) згрупував і таксономіював художній доробок правобережного польськомовного письменництва доби романтизму, до гурту якого були включені: Т. Баранецький, Т. Бобровський, Д. Борковський, А. Венярський, А. Веріга-Даровський, Г. Відорт, С. Вінницький, Ф. Віхерський, П. Воронич, Е. М. Галлі, К. Гейнч, Я. Гжегожевський, М. Годлевський, І. Головінський, М. Гославський, С. Гощинський, М. Грабовський, А. К. Гроза, С. Гроза, Е. Ф. Дашковський, К. Джевецький, Є. Дульський, Ю. Дунін-Борковський, М. Єзерський, В. Жевуський, Г. Жевуський, Т. Заборовський, Б. Залеський, В. Зелінський, Р. Зенкевич, Є. Івановський (Є. Хеленіуш), Е. Ізопольський, Ю. Котоні, Ф. Краузе, Ю. І. Крашевський, Я. Комарницький, А. Коціпінський, Л. Кунацький, Т. Лада-Заблоцький, К. Лях-Ширма, А. Мальчевський, А. Марцинковський, Т. Олізаровський, С. Осташевський, Я. Д. Охоцький, Т. Падалиця (З. Фіш), Т. Падура, А. Пенкевич, Я. Прусіновський, Л. Рогальський, Е. Руліковський, Ю. Словацький, А. Словіковський, З. Д. Ходаковський, К. Е. Хоецький, К. Цеглевич, М. Цеплінський, М. Чайковський,

А. Є. Чарториский, А. Шашкевич, А. Янушкевич. Окремий напрям представників польськомовної літератури України, на думку В. Гнатюка, представляла група польських хлопоманів, серед яких: В. Антонович, Б. Познанський, Ф. Рильський, П. Свінцицький, Л. Совінський та ін. [1, 358-619]. Поети й прозаїки, драматурги і критики, публіцисти та видавці, торбаністи і фольклористи, етнографи, одне слово, – весь польськомовний інтелектуальний бомонд Правобережжя доби романтизму.

Дещо по-іншому виглядатиме групування за видовою приналежністю, наприклад, знаковими здобутками польськомовної мемуаристичної таксономії Правобережжя тієї самої доби стали твори А. Анджейовського, Ш. Аскеназі, Г. Блендовської з Дзялинських, Т. Бобровського, В. Борейка, С. Букара, Ф. Вротновського, Е. М. Галлі, К. Гейнча, М. Грабовського, А. Грози, Т. Добшевича, Т. Т. Єжа (З. Мілковського), А. Єловіцького, Г. Жевуського, Є. Івановського (Є. Хеленіуша), Ф. Карпінського, К. Качковського, А. Н. Коженювського, Ю. Коженювського, Ш. Конопацького, Ю. І. Крашевського, К. Міцовського, Ф. Новіцького, Г. Олізара, Н. Олізара, Т. Олізаровського, С. Осташевського, Я. Д. Охоцького, Ю. Охоцького, А. Павши, Т. Падалиці (З. Фіш), А. Пжездецького, Р. Піотровського, Г. Пузиніної, К. Ружицького, К. Сенкевича, Є. Фелінської, З. Щ. Фелінського, А. Хжонцевського, М. Чайковського тощо.

Як бачимо, перший та другий індекси осіб, збігаючись у лідерах (Е. М. Галлі, М. Грабовський, А. К. Гроза, Г. Жевуський, Є. Івановський, Ю. І. Крашевський, Т. Олізаровський, С. Осташевський, Я. Д. Охоцький, Т. Падалиця, М. Чайковський), дещо відрізняються секторами. Цей приклад, з одного боку, наочно ілюструє специфіку наукового бачення проблеми певним дослідником, особливості її диференціації літературних концептів доби та власного простору певної авторської таксономії. З іншого, будь-яка таксономічна система – це зріз стану вітчизняної полоністики: у першому випадку – кінця 1930-х років, у другому – 2010-х. Крім цього, широта бачення польськомовної літератури Правобережжя В. Гнатюком зумовлена його прагненням до висвітлення всієї художньої літератури регіону, у множині представників прози й лірики, драматургії та навіть театру. Однак безпосередньо мемуаристика не стала предметом наукової уваги відомого вченого, і це цілком природно, оскільки ілюструє його власне бачення основних тенденцій літератур-

ного процесу. Цей факт уже літературознавчо-теоретичної думки ілюструє варіативність, рухливість, амбівалентність авторських таксономічних систем та їх сегментів, що зумовлено категоріями узагальнення, взятими за методологічний репер, що, в свою чергу, впливатиме на номенклатуру та кореляцію текстів, ранжир авторів, місце в таксономії та ін. Одне слово, певна створена, укладена та умовно узгоджена таксономічна система – це не трафарет, який механічно накладається з одного індексу авторів на інший. Це категоріально та методологічно відкрита система, що уточнюється, корегується та видозмінюється протягом тривалого часу.

Формування та позначення особливостей певних сегментів таксономії, наприклад, мемуаристичної літератури Правобережної України – завдання складне й ситуативно умовне. Прикладом «міграції» чи амбівалентності та одночасно багатозмістовності сегментів певної таксономії може бути навіть один окремо взятий твір. Так, художній доробок митця, один і той же літературний текст може бути, й найчастіше є, складовою частиною як щонайменше двох, а фактично – кількох таксономічних систем, де набуває властивостей самодостатнього сегменту. «Індивідуальні, неповторні, „виняткові“ з погляду класифікації явища не зводяться до одного „правильного“ тлумачення, – пише Ю. І. Ковалів. – Воно можливе в різних варіантах за наявності пріоритетних кутів зору, рівновеликих шляхів розуміння, спрямованих до істини, особливо коли йдеться про художню дійсність, багатозначну в своїй основі» [5, 233]. Прикладом багатозначності або перехідності таксономічних сегментів є, наприклад, думка, яка досить характерна для польського літературознавства про польськомовну літературу Правобережжя, як про літературу «польської периферії або провінції» [7, 160]. Таке розуміння правобережної літератури є закономірним наслідком чіткого уявлення про неї, як складову, але вже власне польської літературної таксономії. І хоча таке твердження об'єктивно перебуває в конфлікті з закономірними історико-літературними процесами та історичним поступом, але, з погляду національної ментальності наших західних сусідів, є цілком правомірним і логічним.

Амбівалентність текстів польськомовної української літератури ілюструють, наприклад, твори з потужною мемуарно-щоденниковою семантикою та наративно-хронологічним стилем (Г. Жевуський «Моралеописові суміші Яроша Бейли», Ю. Коженювський «Пан Стольні-

ковіч», Ю. І. Крашевський «Листи до родини», М. Чайковський «Овручанин»), які в певних ситуаціях можуть входити до мемуаристичного канону текстів як потужного свідка епохи та її хронікера з усіма притаманними жанру атрибутами. Іноді спостерігається зворотний процес, коли мемуаристичний текст займає за певних обставин місце в іншому сегменті, як це відбувається, наприклад, з мемуаризованим твором Г. Жевуського «Мемуари Варфоломія Михаловського». Така зміна «прописки» може трапитись, якщо, наприклад, точаться суперечки навколо авторства тексту: названий твір – це оригінальне явище В. Михаловського чи майстерна інсинуація Г. Жевуського?

З метою встановлення таксономічних «кордонів» польськомовної літератури Правобережної України доби романтизму важливе місце займає висвітлення власне меж романтизму на Правобережжі від преромантизму до часу поступового його затухання, як повного циклу, який реально відбувся й охоплює час від початку 1820-х до початку 1860-х років. З метою виявлення системоутворюючих зв'язків та відношень особливу увагу потрібно приділити періодному, блоковому, нарешті, явищно-диференційному висвітленню правобережного літературного процесу: відгомонам просвітництва на Правобережжі, добі раннього романтизму, розвитку романтизму між повстаннями 1831 р. і 1863 р., періоду затухання. Звернемо також увагу на ситуативно локалізовані явища, серед яких, наприклад, кременецьке коло письменників Правобережжя; літературні угруповання М. Грабовського, І. Головінського та Г. Жевуського (Волинсько-Литовська котерія), як представників одного літературного центру, та Ю. І. Крашевського – іншого; «Товариство з видання польських книг за зниженими цінами», – як фактичне вираження процесуальності, а також літературу правобережних резиденцій, – як найменшу таксономічну одиницю в історії літератури Правобережжя.

Важливою складовою правобережного канону авторів і тестів є подійно-блокове художнє осмислення історії краю першої половини XIX ст., зокрема війна 1812 р., декабристський рух, повстання 1831 р., «Товариство польського народу» Ш. Конопцякого, повстання 1863 р. та їх рецепції в літературі регіону. «Література кресів становить один твір, монументальний епос з одним протагоністом» [6, 63], – наголошує П. Крупінський. Таке бачення процесу, на нашу думку, дозволяє вибудувати системно-

комплексний поступ польськомовної літератури на Правобережжі в добу романтизму.

Формування канону правобережної польськомовної української літератури прагне енциклопедичного комплектування, в основі якого намагання фронтального збору всіх відомих творів періоду. Щоб таке уявлення про канон визначеного часопростору було більш повним, треба задіяти тексти, що передували добі та рефлексували її. Йдеться про периферію канону, яка передувала романтизму, і яка, за нашим уявленням, є його органічною частиною. У цьому випадку предтечею романтизму є період з кінця XVIII ст. і до 1820-х років, на який припадає час просвітництва й раннього романтизму. Полярну сторону периферії становить новий час – після доби романтизму, який характеризується у літературознавстві як період затухання романтизму, початок позитивізму та реалізму, що співвідноситься з часом після 1860-х років і до кінця XIX ст. Протягом XIX ст. цей канон мав переважно плинний характер, який тільки прагнув стабілізації і переживав постійні трансформації як у бік його збільшення, так і в бік підвищення якості видання текстів, перевидання, видання повних авторських редакцій, у тому числі й безцензурних, додавання коментарів, друк рецензій, уточнень чи доповнень.

Говорячи про становлення канону польськомовних авторів та текстів правобережної літератури першої половини XIX ст., слід також мати на увазі функціонування бінарної парадигми: канон – параканон. Річ у тім, що польськомовна художня література потужно використовувала цю ж параканонічну літературу у

своїх художніх текстах як протодокументи або ілюстрації епохи. Серед безмежного корпусу текстів правобережного польськомовного параканону назвемо твори Л. Голенбіовського «Ігри та забави різних станів у цілому краї або тільки в деяких провінціях», Ю. Коженювського «Пан Стольнікович», А. Н. Коженювського «Для милого гроша», А. Пжездецького «Поділля, Волинь, Україна», А. Яблоновського «Волинь, Поділля і Червона Русь»). Простір різновидових та різножанрових текстів воістину безмежний. Це свідчить про складність визначення жанрової природи низки текстів, нескінченність процесу таких дефініцій, перехід історичного чи наукового факту в художній, реального макросвіту в художній мікросвіт та навпаки. У підсумку це робить такий рух характерною властивістю канону польськомовних авторів і текстів Правобережжя, ілюструє складність виокремлення його центру та периферії, а також параканону, що, зрештою, репрезентує її як цілісну систему, з одного боку, а з іншого – як систему рухливу та видозмінну, що властиве лише справжньому явищу – творам високохудожньої польськомовної літератури Правобережної України. Таким чином, закріплення за біографічним та культурно-історичним методами ролі домінуючого критерію у визначенні культурної приналежності митця слова дозволяє інтерпретувати його місце в каноні української багатонаціональної літератури доби романтизму, уникнути суб'єктивної соціологізованої варіативності у приналежності або неприналежності до неї, розширити канон авторів і репертуар текстів у всіх їх таксономічних сегментах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнатюк В. Українсько-польська правобережна романтична література. Вибрані праці / В. Гнатюк. Гол. ред., упор. Р. Радишевський. – К., 2008. – 633 с.

2. Державний архів Житомирської області. «О выдаче паспорта помещику Иосифу Крашевскому», запис від 13 червня 1847 р. № 148: «Справу вирішено 8 липня». Справа не збереглася. Цит. за: «Опись дел секретной части канцелярии [Волинського – В. Є.] губернатора за 1847 год»: – Ф. 70, оп. 1, од. зб. 72.

3. Дильтей В. Введение в науку про дух / В. Дильтей // Зарубежная эстетика и теория литературы XIX–XX вв. Трактаты, статьи, эссе / Ред. Г. К. Косиков. – М.: Московский университет, 1987. – 511 с. – С. 108–135.

4. Нахлік Є. Творчість Юліуша Словацького й Україна. Проблеми українсько-польської

літературної компаративістики / Є. Нахлік. – Львів, 2010. – 288 с.

5. Ковалів Ю. І. Літературна герменевтика / Ю. І. Ковалів. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. – 239 с.

6. Krupiński P. Wołyńska przestrzeń idyllistyczna (W wierszach poetów grupy «Wołyń») / P. Krupiński // Kresy w literaturze / Pod. red. B. Hadaczka. Zeszyty naukowe. – № 261. Szczecińskie prace polonistyczne. – № 11. – Szczecin, 1999. – S. 63–79.

7. Makowski St. Romantyzm warszawski – czyli debiut ukraińskiej szkoły poetów / St. Makowski // Warszawskie zeszyty ukrainoznawcze. Spotkania polsko-ukraińskie. Studia Ucrainica / Pod. red. St. Kozaka. – № 2. – Warszawa, 1994. – S. 154–164.